

DR. PÁLVÖLGYI ÁKOS*

A megelőző pártfogás, mint a bűnmegelőzés egyik lehetséges eszköze

Bevezető gondolatok

„Ki kell dolgozni a megelőző pártfogás rendszerét, és be kell illeszteni a fiatalkorúak pártfogásának intézményét a gyermekvédelem rendszerébe a gyermekkorú és fiatalkorú szabálysértést, bűncselekményt elkövetők szocializációjának és reszocializációjának elősegítése érdekében.”¹

A hivatkozott Kormányhatározat részletből is következik, hogy a megelőző pártfogás intézményét a jogalkotó a fiatalkorú elkövetők bűncselekmény elkövetésétől való visszatartása, illetőleg a fiatalkorú nevelése körében képzeli el, illetőleg keresi annak helyét.

A Kormány rendeletében határozta meg a fiatalkorú elkövetők esetében a megelőző pártfogás kialakításának szükségességét, a fiatalkorúak pártfogása intézményének és a gyermekvédelem intézményének összehangolását, a fiatalkorúak szocializációjának és reszocializációjának elősegítése érdekében.

A fiatalkorúak esetében alkalmazandó megelőző pártfogás azonban egy következő lépés a bűnmegelőzés területén, hiszen ebben az esetben már elkövetett bűncselekményről beszélünk, tehát a tervezett jogintézmény célja valójában – jól időzítetten – a bűnismétlés megelőzése, és ezen keresztül a további bűnelkövetés megelőzése.

A fiatalkorú jelentősége egyrészt a bűnözéshez vezető magatartások (deviancia, társadalmi normaszegés) mint társadalmi jelenség, illetve a bűnmegelőzés, valamint a bűnözésre reagáló anyagi büntetőjog, büntetőeljárás jog és a büntetés végrehajtási jog szempontjából is meghatározó.

Meggyőződésem, hogy a bűnmegelőzést megfelelő időzítéssel és megfelelően korán kell kezdeni ahhoz, hogy a magatartás ne váljon deviánssá, és azzal ne a büntetőjog eszközeivel kelljen foglalkozni.

Ebben a körben elsődlegesen nem büntetőjogi, sőt nem is a jogi eszközöké a főszerep, hiszen a korai bűnmegelőzés nem meghatározott cselekmény elkövetésére reagál, hanem éppen azt célozza, hogy a magatartást abban a mederben tartsa, amelyet a társadalom az alapvető együttélés szabályainak megfelelőként fogad el. Ebben az esetben tehát csakis felvilágosításról, a megfelelő szocializáció biztosításáról, a szociális kultúra fejlesztéséről beszélhetünk. A felvilágosítás, a felkészítés vagy képzés akkor jól időzített, ha az a bűncselekmény elkövetését megelőzi, és nem arra reagál. Abban az esetben pedig, ha a bűncselekményt mint társadalmi jelenséget korcsoporttól függetlenül, általánosságban vizsgáljuk, a bűnmegelőzés szempontjából a fiatalkor (de nem a büntetőjogi értelemben vett fiatalkor 14–18 év) a legjobb időzítés, hiszen az általános bűnmegelőzési tevékenység ekkor fejtheti ki a leginkább eredményesen hatását. Ez két okból is lehet így: egyrészt ebben a korban az egyén még fogékony, formálható, nevelhető, még nem kialakult személyiség, másrészt ebben a korban van arra nagyobb esély, hogy az egyén még bűncselekmény elkövetése előtt áll, tehát még nem a bűnismétléstől való visszatartásról beszélünk.

A megelőző pártfogás

A rendelkezésre álló jogintézmények

A fiatalkorú elkövetőkre a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) eltérő szabályokat alkalmaz. A Btk. alapelveként fogalmazza meg, hogy:

„108. § (1) A fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék, és a társadalom hasznos tagjává váljék.

(2) Büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető.

(3) Szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.”

Erre figyelemmel tehát, elsődleges szempont a nevelés, és csak végső megoldás a bűncselekmény megtorlása, a büntetés.

A kérdés, amit a jogalkotónak fel kell tennie magában, hogy egyrészt, tartható-e a fiatalkorúakra vonatkozó büntető anyagi jogi alapelvei elvárás, illetőleg, hogy a jogalkalmazó rendelkezik-e azokkal az eszközökkel,

* PhD hallgató (PTE ÁJK)

¹ A Kormány 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozata a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről, 9. pont

amelyekkel az alapelvben meghatározott elvárás megfelelő szinten és hatékonysággal végrehajtható, azaz, megfelelő intézményi háttér áll-e a rendelkezésére?

Ha ugyanezt a kérdést magamnak teszem föl, a válaszom az, hogy az alapelv önmagában tartható, sőt tartani kell, azonban az anyagi és eljárásjogi eszközöket bővíteni kell, illetőleg a már meglévő intézményeket megfelelően következetesen kell alkalmazni.

A fiatalkorúak esetében is a Btk. több büntetés és intézkedés alkalmazását teszi lehetővé azzal, hogy a fiatalkorú esetében elsősorban az intézkedést kell alkalmazni, és, ahogyan arról már szó esett, a büntetést csak végső esetben. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a társadalomra kiemelten veszélyes cselekmények esetében kerül elsősorban sor a büntetés kiszabására.

A Btk. 109. § (1) bekezdése szerint „*A fiatalkorúval szemben intézkedésként javítóintézetni nevelés is alkalmazható. (2) Javítóintézetni nevelés mellett nem szabható ki közérdekű munka.*”

A Btk. 118. § (1) bekezdése szerint „*Javítóintézetni nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezés szükséges.*”

A Btk. 119. § szerint „*A felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a próbára bocsátott, a feltételes szabadságra bocsátott, a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátott és az a fiatalkorú, akivel szemben a vádemelést elhalasztották, pártfogó felügyelet alatt áll.*”

A fiatalkorúak esetében alkalmazható intézkedések körében kell megemlítenünk a javítóintézetni nevelést, illetőleg a pártfogó felügyeletet. A javítóintézetni nevelés büntetés helyett alkalmazható önálló intézkedés, amelyet a bíró rendel alkalmazni, míg a pártfogó felügyelet mindig járulékos, és a törvényben meghatározott esetekben kötelező intézkedés, amelyet szintén az eljárást befejező határozat rendelhet el, a törvényben meghatározott egyéb esetet kivéve.

Mind a büntetések, mind pedig az intézkedések vonatkozásában egy nagyon fontos közös jellemzőt ki kell emelnem: a büntetés esetén a kiszabásra a büntetőeljárás végén, az eljárást befejező határozatban, míg az intézkedések alkalmazására legkorábban a nyomozóhatóság vádemelési javaslatát követő szakaszban, az ügyész eljárásában kerülhet sor. Megállapítható tehát, hogy mindkét esetben messze kerülünk a bűncselekmény elkövetésének időpontjától, ugyanis nem ritka az az eset, hogy a nyomozóhatóság munkája több hónapig, esetleg egy évet meghaladóan tart.

Utaltam már arra, hogy álláspontom szerint a bűnmegelőzést megfelelő időzítéssel, és minél korábban kell megkezdeni. Ugyanez érvényes arra a helyzetre is, amikor a jogalkalmazónak egy elkövetett bűncselekményre kell reagálnia, és ennek nyomán a fiatalkorú elkövető reszocializációja a jogalkotó által meghatározott feladat, illetőleg a társadalmi elvárás.

A fentiek tükrében tehát jogosan vetül fel a kérdés, hogy vajon alkalmasak-e a jelenlegi eszközök a Btk. 108. §-ban meghatározottak elérésére.

A fiatalkorú elkövetőkkel foglalkozó szakemberek

egyértelmű véleménye, amely a jogalkotóban is kezd – a fentebb idézett Kormányhatározatra is figyelemmel – megfogalmazódni, hogy a meglévő intézményrendszer bizonyos feladatok ellátására alkalmas, azonban a tényleges cél eléréséhez több kell, ugyanis a jelenlegi rendszer inkább „tüneti kezelésre”, sem mint a tényleges probléma felszámolására alkalmas.

Ahhoz ugyanis, hogy a fiatalkorú elkövetőben akár a nyomozóhatóság, akár a fiatalkorúak ügyésze, de leginkább az elkövetővel ténylegesen foglalkozó pártfogó felügyelő eredményt érjen el, azaz megvalósuljon a további cselekményektől való visszatartás, valamint a reszocializáció, **azonnali reakcióra van szükség.**

Önmagában az a tény, hogy a fiatalkorúval szemben büntetőeljárás folyik, nem feltétlenül eredményezi azt a hatást, amelyet a jogalkotó megkövetel. A büntetőeljárás ugyanis objektív módon az elkövetett bűncselekményre reagál, és nem törődik, nem is törődhet az elkövető személyiségével olyan fokban, amely a szocializációhoz, vagy reszocializációhoz szükséges. Megjegyzem, nem is akar, hiszen ennek az érdekében biztosítja azokat az eszközöket, amelyek a jogalkalmazó az eljárás során igénybe vehet. Itt emlékeztetek – az önellentmondás látszatának elkerülése érdekében – arra, hogy az azonnali reakció szükségessége körében fejtem ki jelen álláspontomat.

A Be. 459. § (1) bekezdése szerint „*Az ügyész a vádemelés feltételeinek fennállása esetén ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt – a fiatalkorú helyes irányú fejlődése érdekében – a vádemelést elhalaszthatja.*”

(2) *Az ügyész a vádemelés elhalasztása előtt pártfogó felügyelői véleményt beszerzését rendeli el. Az ügyész a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatában a fiatalkorút magatartási szabályok megtartására vagy más kötelezettségek teljesítésére kötelezheti. A fiatalkorú részére nem írható elő a 225. § (2) bekezdésének c) pontjában írt kötelezettség.*”

Alapvetésként kezelem, hogy a büntetőjog rendszerében a tényleges, az egyén fejlődéséhez szükséges körülményeket is figyelembe vevő végrehajtó tevékenységet a pártfogó felügyelet lát el.

A későbbiekben fejtem ki, hogy mekkora jelentőséget tulajdonítok annak, hogy a pártfogó felügyelet tevékenységének a végrehajtását, már a tényleges büntetés-végrehajtást megelőzően meg tudja kezdeni.

A büntetőeljárás során a jelenleg hatályos szabályok szerint, nem tekintve a nyomozóhatóság adatszolgáltató tevékenységét, ahol a fiatalkorúak esetében, a nyomozóhatóság felhívására a pártfogó felügyelő készíti el a környezettanulmányt, az a fajta tevékenység, amelynek nem kizárólag a büntetőjogi felelősség megállapításának megalapozásához, azaz a bűncselekmény felderítéséhez kapcsolódik, az elkövető a vádemelés előkészítéséig nem találkozhat olyan intézkedéssel, amely a cselekménnyel, mint szociológiai értelemben vett jelenséggel foglalkozik. A büntetőeljárás során a fiatalkorúak ügyésze az, aki – a nyomozóhatóság vádemelési javaslatában meghatározott cselekmény érté-

kelését követően – határozatával elhalaszthatja a vádemelést, és a fiatalokorú elkövető számára külön magatartási szabály betartását írja elő, mely szabályok végrehajtásáért a pártfogó felügyelő lesz felelős.

Amíg azonban ez bekövetkezhet, a cselekmény elkövetéséhez képest, jelentős idő telik el, tehát megfelelő időben történő beavatkozásról nem lehet szó.

A megelőző pártfogás mint lehetséges megoldás

Az idézett Kormányhatározat arra enged következtetni, hogy a jogalkotó is felismerte annak szükségességét, miszerint az eddigi rendszer nem teljes körűen szolgálja a bűnmegelőzési törekvéseket, a bűnismétlés visszaszorítása, illetőleg az elkövetők reszocializálás iránti, avagy a reintegrációs igényét. A Kormány – véleményem szerint helyesen – felismerte, hogy nagy hangsúlyt kell fektetnie a fiatalokorúakra, hiszen nemcsak, hogy a fiatalokorú az az időszak, amikor még valós eredményekkel lehet fellépni a bűnözés visszaszorítása terén, de végső soron a fiatalokorúak jelentik egy nemzet jövőjét.

A jogalkotó elhatározása tehát megszületett, kérdés azonban az, hogy az új intézményt megfelelő módon képzelel el elhelyezni.

A Kormány, elképzelését – a határozat szövegére figyelemmel – alapvetően a gyermek és ifjúságvédelmi rendszerbe ágyazottan gondolja megvalósítani, álláspontom szerint nem teljesen helyén való módon:

„(...) be kell illeszteni a fiatalokorúak pártfogásának intézményét a gyermekvédelem rendszerébe (...)”

Érzésem szerint nem kapott a határozatban kellő hangsúlyt az a körülmény, hogy elsősorban bűnelkövetésről, bűncselekményekről, és azok meghatározott korosztályú elkövetőiről kell szót ejteni. Ennek azért van jelentősége, mert a bűncselekmények felderítése illetőleg a jogkövetkezmények alkalmazása elsősorban az igazságügy (bíróóság, ügyészség, igazságügyi szolgálatok), illetőleg a belügy (fegyveres rendvédelmi szervek) területére tartoznak, és csak másodsorban a gyermek- és ifjúságvédelmi intézmények hatáskörébe. Természetesen más a hangsúly, ha az elkövető gyermekorú.

Erre tekintettel, véleményem szerint a fiatalokorúak megelőző pártfogását nem beilleszteni kell a gyermekvédelem rendszerébe, hanem a két rendszert megfelelően összehangolni, és együtt működtetni.

Ezt az álláspontot támaszthatja alá az a körülmény, hogy a tervezett intézmény egyértelműen az anyagi büntetőjogba, illetőleg az eljárási jogba illeszthető be, figyelemmel arra, hogy a megelőző pártfogó felügyelet jellegénél fogva egyfajta előrehozott intézkedésként kerülhet csak szóba.

A határozat nyilván kezdő lépés, ami jelzi a jogalkotói akaratot. Ahhoz, hogy az akaratból megfelelő intézmény váljon, a jogalkotónak, a jogalkalmazói gya-

korlatra figyelemmel, alapvető körülményeket kell figyelembe vennie:

Elsősorban azt, hogy a cél a további bűncselekmények elkövetésének megelőzése, hiszen pártfogó felügyeletről már elkövetett bűncselekmény esetén beszélhetünk. Egyértelműen ki kell jelenteni, hogy ebben az esetben a pártfogásnak nemcsak céljában, de időzítésben is megelőzőnek kell lennie, tehát eltérően a „rendes” pártfogó felügyeletről, az eljárás során is további eljárási cselekményeket kell megelőznie. Végül, de nem utolsósorban, tudomásul kell venni, hogy a megelőző pártfogás lehetőségét az eljárás kezdeti szakaszában, tehát a nyomozhatóság eljárásában, bűncselekmény elkövetését követően azonnal biztosítani kell, törvényben meghatározott esetekben.

Álláspontom szerint ebben az esetben van a hatóságoknak lehetősége arra, hogy a bűncselekményt követően időben beavatkozzon, még akkor, amikor az elkövető tudja és átfogja cselekményének jelentőségét, társadalomra veszélyességét, és nem fordulhat elő, ahogyan az fiatalokorúak esetében sajnos sokszor, hogy a felelősségre vonáskor, az idő múlása miatt, a későbbi beavatkozásnak már nincs akkora jelentősége, illetőleg nevelő hatása.

Így fiatalokorú terheltek esetében elképzelhetőnek tartom, hogy a megelőző pártfogó felügyelet alkalmazásával a terhelt mentesülhet a büntetőeljárás hatálya, a büntetés kiszabása, további intézkedés alkalmazása alól, ugyanakkor bűnmegelőzési célzattal már ekkor a pártfogó felügyelői szolgálat látókörébe kerül, illetőleg számára magatartási szabályok előírása válik lehetővé.

A közvetítői eljárás és a kábítószerfüggők elterelésének analógiájára a megelőző pártfogó felügyelet a terhelt és törvényes képviselője önkéntes részvételével történne, így az alaptörvényben, a büntetőeljárási törvényben lefektetett alapvető jogokat és elveket (ártatlanság vélelme) nem sértene (ez utóbbi kapcsán megjegyzendő, hogy a védelemben vétel is kötelező alapon működik és nem csak bűncselekmény elkövetése miatt kialakult veszélyeztetettség esetén).

Amennyiben a terhelt nem veti alá magát a megelőző pártfogó felügyeletnek, az eljárás a rendes menetben folytatódna, a rendőrség, ügyészség, bíróság megkeresésére a jegyző a fiatalokorú védelemben vételéről dönt. Ebben az esetben továbbra is elrendelhető lenne a pártfogó felügyelet a büntetés kiszabása vagy intézkedés alkalmazása mellett.

A megoldás egyesítené a gyermekvédelmi rendszer (védelemben vétel) és a pártfogó felügyelet eszközrendszerét, tehermentesítené az ügyészséget, bíróságot.

A büntetőeljárás megindulásakor a nyomozhatóság – beismerő vallomás esetén – nyilatkoztatja a fiatalokorút és törvényes képviselőjét a tekintetben, hogy a megelőző pártfogó felügyelethez önként hozzájárul-e. Erről értesíti az illetékes pártfogó felügyelői szolgálatot.

A hozzájáruló nyilatkozat alapján, illetve a pártfogó felügyelő javaslatára, továbbá ha a megelőző pártfogó

felügyelet törvényi feltételei fennállnak, az ügyész mérlegelési jogkörében eljárva határoz a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséről, egyúttal felfüggeszti a nyomozást (a kábítószerfüggők elterelésének és a közvetítői eljárás analógiájára). Határozatát megküldi a pártfogó felügyelői szolgálatnak, a gyámhatóságnak, a nyomozó hatóságnak, a törvényes képviselőnek és a fiatakorúnak.

A pártfogó felügyelő kitűzi az első ún. bűnmegelőzési konferencia időpontját, erre meghívja a család-gondozót és az ügy sajátosságainak megfelelően más szakembereket is, és a jegyzőt értesíti. A védelemből vételről ez esetben a jegyző mérlegelési jogkörében dönt. A védelemből vétel itt tehát még nem kötelező.

A konferencia középpontjában a bűncselekmény és annak következményei állnak, célja a krízisintervenció, a visszaesés elkerülése. A konferencia feladatokat határoz meg a fiatakorú elkövető és a család, de összetettebb probléma esetén akár minden fél számára.

A résztvevők rögzítik a fiatakorú és családja számára előírt magatartási szabályokat, továbbá a szakemberek feladatait.

A megelőző pártfogó felügyelet tartama 1 év, mely egy alkalommal, 6 hónappal meghosszabbítható.

A megelőző pártfogó felügyelet tartamának leteltekor a résztvevők újabb konferencia keretében értékelik a magatartási szabályok teljesítését a megelőző pártfogó felügyelet eredményességét.

Amennyiben a megelőző pártfogó felügyelet eredményes volt, lezárásra kerül. Az ügyész az eljárást megszünteti. Eredménytelensége esetén a büntetőeljárás folytatódik.

Az intézmény lényege az azonnali reakció, az önkéntesség, amely önmagában hordozza azokat a garanciákat, amelyeket a mind az anyagi jogi, mind az eljárásjogi szabályok megkövetelnek, illetőleg előírnak.

Jogsabályi környezetben az alábbi szövetszerű szabályozást tartom elfogadhatónak:

Megelőző pártfogó felügyelet

Btk. 107/B. § (1) Nem büntethető a fiatakorú, ha a személy elleni (XII. fejezet I. és III. cím), közlekedési (XIII. fejezet) vagy vagyon elleni (XVIII. fejezet) vétség vagy öt évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetését a vádemelésig beismerte, és a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséhez hozzájárult, továbbá a megelőző pártfogó felügyelet magatartási szabályait teljesítette.

(2) A megelőző pártfogó felügyelet tartama egy év, mely egy alkalommal, hat hónappal meghosszabbítható.

(3) A megelőző pártfogó felügyelet magatartási szabályai tekintetében a Btk. 82. § (4)–(6) bekezdései értelemszerűen irányadók.

(4) Az (1) bekezdés alkalmazásának nincs helye, ha

a) többszörös vagy különös visszaeső,

b) a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) bűncselekménye halált okozott,

d) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt vagy a szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltése után, a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt, illetőleg próbára bocsátás vagy vádemelés elhalasztásának tartama alatt követte el,

e) korábban szándékos bűncselekménye miatt vele szemben megelőző pártfogó felügyeletet alkalmaztak.

Be. 28. §

(...)

(7) Az ügyész az e törvényben meghatározott feltételek esetén vádat emel, és a bíróság előtt – a magánvád és a pótmagánvád esetét kivéve – a vádat képviseli, vagy dönt a közvetítői eljárásra utalásról, a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséről, a vádemelés elhalasztásáról, illetőleg részbeni mellőzéséről. Az ügyész a vádat elejtheti vagy módosíthatja. Az ügyész az ügy iratait a bírósági eljárásban megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt.

Be. 114/A. § (1) A bíróság és az ügyész a büntetés vagy intézkedés alkalmazása, illetőleg a vádemelés elhalasztása, vagy a közvetítői eljárásra utalás vagy a megelőző pártfogó felügyelet elrendelése előtt pártfogó felügyelői véleményt beszerzését rendelheti el. A pártfogó felügyelői vélemény beszerzését törvény kötelezővé teheti. A pártfogói felügyelői véleményt a pártfogó felügyelő készíti el.

Be. 179. §

(...)

(5) Ha a nyomozás adatai alapján a Btk. 107/B. és 283. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető okból az eljárás megszüntetésének lehet helye, ennek feltételeiről a nyomozó hatóság tájékoztatja a gyanúsítottat.

Be. 188. § (1) Az ügyész határozattal felfüggeszti a nyomozást, ha

a) a gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, és az eljárás a távollétében nem folytatható,

b) a gyanúsított tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt,

c) az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható,

d) az eljárás lefolytatásához előzetes kérdésben hozott döntést kell beszerezni,

e) jogsegély iránti megkeresés külföldi hatóság általi teljesítése szükséges és további, Magyarországon elvégzendő nyomozási cselekmény már nincs,

f) nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a büntetőeljárás megindításához szükséges döntést kell beszerezni,

g) nemzetközi büntető bíróság a joghatóságába tartozó ügyben a magyar hatóságot a büntetőeljárás átadása végett megkeresi,

h) a kábítószer-élvező gyanúsított önként alávetette magát a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételnek, és az a büntethetőség megszűnését eredményezheti, feltéve hogy további nyomozási cselekmény elvégzése nem szükséges,

i) a fiatalkorú gyanúsított hozzájárult a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséhez, feltéve, hogy további nyomozási cselekmény elvégzése nem szükséges.

Be. 189. § (1) A nyomozó hatóság határozattal felfüggesztheti a nyomozást a 188. § (1) bekezdésének a), c), e) és h) és i) pontjában meghatározott esetekben. A nyomozást felfüggesztő határozatot a nyomozó hatóság az ügyésznek haladéktalanul megküldi.

(2) A 188. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott esetben az ügyész és a nyomozó hatóság az ügyet nyilvántartásba veszi, és ha az elkövető személyére utaló újabb adat birtokába jut, a nyomozást folytatja.

Be. 194. § (1) A nyomozás iratainak a 193. § (1) bekezdés szerinti átadásáról felvett jegyzőkönyv tartalmazza

a) a gyanúsítottnak és a védőnek átadott iratok megjelölését, a megtekintés kezdő és befejező időpontját,

b) a gyanúsított és a védő indítványait és észrevételeit,

c) ha a gyanúsított vagy a védő nem él a 193. § (1) bekezdésben biztosított jogával, ezt a tényt.

(2) Ha a kábítószer-élvező gyanúsított önként alávetette magát a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételnek, és az még a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekmény időpontjában is tart, ezt a tényt a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, és az ezt igazoló okiratot a nyomozás irataihoz kell csatolni.

(3) Ha a fiatalkorú gyanúsított hozzájárult a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséhez, és az még a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekmény időpontjában is tart, ezt a tényt a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, és az ezt igazoló okiratot a nyomozás irataihoz kell csatolni.

A megelőző pártfogó felügyelet

Be. 221/B. § (1) A megelőző pártfogó felügyelet a fiatalkorú gyanúsítottal szemben, az ő és törvényes képviselője önkéntes hozzájárulásával alkalmazható előzetes pártfogó felügyelet.

(2) A megelőző pártfogó felügyelet célja, hogy fiatalkorú gyanúsítottak esetében a bűnismétlés kockázatát a büntetőeljárás korai szakaszában csökkentse,

a büntetőeljárás elhúzódásával járó és az eljárásnak a fiatakorúakra gyakorolt hátrányait kiküszöbölje.

(3) Az ügyész hivatalból vagy a pártfogó felügyelő javaslatára az eljárást legfeljebb egy évi időtartamra felfüggeszti, és a fiatalkorú gyanúsított megelőző pártfogó felügyeletét rendeli el, ha

a) a Btk. 107/B. §-a alapján az eljárás megszüntetésének lehet helye,

b) a fiatalkorú gyanúsított a vádemelésig beismerő vallomást tett, illetve ő és törvényes képviselője önként hozzájárult a megelőző pártfogó felügyelet alkalmazásához, valamint

d) a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a fiatalkorú gyanúsított személyére tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető.

(4) A megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséről és annak tartama alatt hozott határozatot a fiatalkorú gyanúsítottal, törvényes képviselőjével közölni kell. A megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséről, és – eredményes felügyeletet követően – a büntetőeljárás megszüntetéséről értesíteni kell a megelőző pártfogó felügyelet végrehajtására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező megyei (fővárosi) igazságügyi szolgálatot is. Az eljárást felfüggesztő és a megelőző pártfogó felügyeletet elrendelő határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

(5) A fiatalkorú gyanúsítottnak és a törvényes képviselőjének a megelőző pártfogó felügyelet során tett, az eljárás alapjául szolgáló cselekményre vonatkozó nyilatkozata bizonyítási eszközként nem használható fel. A megelőző pártfogó felügyelet eredményét nem lehet a fiatalkorú gyanúsított terhére értékelni.

(6) A megelőző pártfogó felügyelet részletes szabályait külön törvény állapítja meg.

(7) Ha a megelőző pártfogó felügyelet eredményes, és a Btk. 107/B. §-a (1) bekezdése alkalmazásának van helye, az ügyész az eljárást megszünteti.

Egyértelmű, hogy a fenti szövegszerű javaslat nem teljes, hiszen nem terjed ki a gyermekvédelmi szabályok felülvizsgálatára, illetőleg arra sem, hogy az anyagi jogban hol kerül elhelyezésre, tudniillik intézkedésnek tekinthető-e és alkalmazható önállóan, vagy dogmatikailag másként kell-e kezelni.

Eltérő nézőpont

Szakmai egyeztetések alkalmával hangzottak el olyan érvek, amelyek alapvetően elfogadják, sőt támogatandónak tartják a megelőző pártfogás intézményének kialakítását, és a rendszerbe helyezését, de az erős törvényi szabályozás ellenében, a vádhatóság függetlenségére helyeznék a hangsúlyt.

E szerint, a vádemelés előtt a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséről minden esetben az ügyész határozna. Szükségtelen a megelőző pártfogó felügyelet feltételeinek részletes meghatározása, mert ennek az intézménynek az alkalmazása bármely bűncselekmény elkövetése esetén szóba jöhetne, de csak abban az esetben, ha az elkövetővel szemben az adott cselek-

mény miatt, joghátrány alkalmazása esetén, próbára bocsátás, vagy felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása lenne indokolt. Erről pedig a vádemelés előtt csak a fiataikorúak ügyésze tud dönteni.

A nyomozás során a tényállás változásával módosulhat a cselekmények minősítése, illetve a bűnösségi körülmények. Ezért annak eldöntésére, hogy a megelőző pártfogó felügyelet alkalmazása indokolt-e, a gyanúsítottkénti kihallgatástól a nyomozás befejezéséig, illetve a vádemelésig lenne lehetősége az ügyésznek. Amennyiben az ügyben az ügyész a vádemelésről döntene, úgy az intézkedés tartama az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése során hozandó határozatáig tartana.

A megelőző pártfogó felügyelet elrendelésének lehetőségét nemcsak az ügyészség, hanem a vádemelés követően a bíróság számára is biztosítani kellene.

A vádemelést követően a bíróság döntene arról, hogy indokoltnak tartja-e a megelőző pártfogó felügyelet fenntartását, avagy, ha arról nem rendelkeztek, hivatalból is elrendelhetné.

Elképzelhető olyan eset is, hogy a megelőző pártfogó felügyelet alkalmazását követően a cselekmény tárgyi súlya és bűnösségi körülmények miatt mindenképpen indokolt vádemelés és a bíróság részéről joghátrány alkalmazása. Ez esetben viszont biztosítani kellene a bíróság számára, hogy a próbára bocsátás elrendelése, vagy felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása esetén egy eredményes megelőző pártfogó felügyelet után ne legyen kötelező törvényi rendelkezés a jelenlegi szabályozás szerinti pártfogó felügyelet alkalmazása.

Indokolt lehet az is, hogy a megelőző pártfogó felügyelet eredményes alkalmazása esetén lehetőség legyen a büntetőeljárás megszüntetésére. Ezt a jogosultságot pedig mind az ügyésznek, mind pedig vádemelés esetén az ügyben eljáró bíróságnak is biztosítani kellene.

A fenti álláspont szerint a megelőző pártfogó felügyelet indokoltságának vizsgálatára és alkalmazására a gyanúsítottkénti kihallgatástól a vádemelésig, majd a bírósági eljárás során is lehetőség lenne. Ezzel azonban a jogintézmény bevezetését indokoló elsődleges cél veszne el, mely szerint a pártfogó felügyeleti eszközök alkalmazására már a büntetőeljárás korai szakaszában lehetőség nyíljon, ezáltal a bűnismétlés koc-

kázata csökkenjen. A gyermek- és fiataikorúak védelme, illetve a bűnmegelőzés terén tevékenykedő szakemberek, hatóságok szakmai egyeztetéseik során is ezt a célt tartják legfontosabbnak. A túl tág lehetőség sem célravezető tehát, hiszen, amennyiben gyakorlatilag a büntetőeljárás teljes terjedelmében határozni lehetne a megelőző pártfogásról, úgy egyrészt a hatóságok „kényelmesedhetnek el”, másrészt a megelőző jelleg elveszhet. Egyebekben, a vádemelési javaslatot követően az ügyésznek már rendelkezésére áll a vádemelés elhalasztása lehetőség is, amely sok esetben a megelőző pártfogást feleslegessé teszi.

A megelőző pártfogó felügyelet részletszabályainak meghatározása véleményem szerint azért indokolt, mert bizonyos súlyosabb bűncselekményi kategóriák, illetve bűnelkövetői körök (pl. többszörös, vagy különös visszaeső, korábbi megelőző pártfogó felügyelet alkalmazása) esetében nincs lehetőség a megelőző pártfogó felügyelet alkalmazására, hiszen e jogintézmény kedvezményt is létesít a fiataikorú terhelt számára, mely kedvezmény nem minden esetben indokolt és célravezető. Alkotmányossági szempontok (ártatlanság vélelme) figyelembevételére miatt szükséges a terhelt hozzájárulása a jogintézmény alkalmazásához, hiszen eredendően a pártfogó felügyelet a bűnösség megállapítása mellett alkalmazott intézkedés. A bűncselekmény elkövetésének beismerése nélkül viszont nem látom az alapját egy megelőző pártfogó felügyeletnek.

A megelőző pártfogó felügyelet szabályainak kialakításánál a fiataikorúakkal szemben is alkalmazható közvetítői eljárás és a kábítószerfüggők elterelésének szabályait vettem alapul. Ennek mintájára a megelőző pártfogó felügyelet esetében a jogszabályi feltételek megléte esetén lehetőség lenne a büntetőeljárás ügyész általi felfüggesztésére, illetve a magatartási szabályok teljesülése esetén az eljárás megszüntetésére. Ez utóbbi okán van szükség a bűncselekményi kategóriák meghatározására, hiszen súlyosabb bűncselekmények esetében nem indokolt biztosítani az eljárás megszüntetésével járó kedvezményt.

A fiataikorú terhelték esetében a hasonló feltételekkel elképzelt megelőző pártfogó felügyelet a hatékonyabb bűnmegelőzést, a büntetőeljárások racionalizálását, esetspecifikusabbá válását, az ügyészségek, bíróságok tehermentesítését szolgálná. ■